

Øget nordisk samarbejde omkring au pair-ordningen

I henhold til Helsingforsaftalen artikel 45 og 56, har Nordisk Råd den 29. oktober 2015 vedtaget nedenstående rekommandation efter forslag fra Velfærdsudvalget

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,
at udarbejde en redegørelse for au pair-ordningen i form af en statusrapport, som kan danne basis for det videre arbejde med au pair-problematikken

at afholde en konference med det formål at afdække, belyse og øge fokus på au pair-problematikken i Norden. Formålet er at skabe en fælles forståelsesramme for det videre arbejde med au pair-ordningen

at vurdere om der på sigt, udarbejdes et fælles regelværk for au pair-ordningen i Norden. Overstående to at-satser skal bidrage til om der på sigt, kan udarbejde et fælles regelværk

København, den 3. november 2015

Höskuldur Þórhallsson
President

Britt Bohlin
Rådsdirektør

Medlemsforslag om et øget nordisk samarbejde omkring au pair-ordningen i de enkelte lande

Nordisk Råd

Rek. 10/2015

Tidligere nummer:
A 1619/velfærd

Behandles i:
Velfærdsudvalget

Bilag: Betænkning over
medlemsforslag

J.nr. 14-00113-30

1. Utvalgets forslag

Velferdsutvalget stiller seg bak medlemsforslag 1619/Velfærd som foreslår et økt nordisk samarbeid omkring au pair-ordningen i de enkelte landene gjennom følgende tiltak:

at udarbejde en redegørelse for au pair-ordningen i form af en statusrapport, som kan danne basis for det videre arbejde med au pair-problematikken

at afholde en konference med det formål at afdække, belyse og øge fokus på au pair-problematikken i Norden. Formålet er at skabe en fælles forståelsesramme for det videre arbejde med au pair-ordningen

at vurdere om der på sigt, udarbejdes et fælles regelværk for au pair-ordningen i Norden. Overstående to at-satser skal bidrage til om der på sigt, kan udarbejde et fælles regelværk.

2. Bakgrunn

Velferdsutvalget mottok medlemsforslag fra Den Sosialdemokratiske gruppe om å styrke samarbeidet i Norden i forbindelse med au pair-ordningene, som er en ordning som finnes i alle de nordiske landene. Bakgrunnen for medlemsforslaget er at det er gjort en rekke forskjellige tiltak i de ulike nordiske landene i forhold til au-pair-virksomhet, for å forhindre brudd på rettigheter og plikter, misbruk av ordningen og i ytterste konsekvens for hindre at noen blir utsatt og utnyttet under slaverilignende forhold, som det er eksempler på fra mange andre land.

Medlemsforslaget trekker frem at au pair-senteret i Oslo, Norge som drives av Norsk Folkehjelp (en frivillig organisasjon), opplever en sterk økning i kvinner som søker hjelp og rådgivning, men som ikke tør oppsøke politi eller myndigheter.

Velferdsutvalget har vært i dialog med Magnhild Otnes, daglig leder av Au-pair-senteret i Oslo og Anne Gry Rønning-Aaby, advokat for Fagforbundet og rådgiver for Au-pair-senteret i Norge.

Sekretariatet har besøkt Au-Pair-senteret i Oslo, Norge, og vært i dialog med sekretariatet. Det samme har forslagsstiller Sonja Mandt (AP), NO.

Velferdsutvalget har over mange år har vært meget drivende i spørsmålene om menneskehandel - det «nye slaveriet» - med fokus på å avdekke tvangsarbeid innenfor samfunnssektorer som: Jordbruk, hotell- og restaurant-, rengjørings- og byggebransjen, au-pair-ordninger og prostitusjon. Sonja Mandt (Ap) NO, og sekretariatet var representert i arbeidsgruppen i Østersjøsam arbeidet, BSPC, der tidligere medlem av Velferdsutvalget, Line Barfod, ledet arbeidet frem til valget i Danmark 2011.

Velferdsutvalget hadde under sitt januarmøte 2015 et dialogmøte med ombudsmannen for minoriteter, Eva Biaudet, som også har en rolle som nasjonal rapportør om menneskehandel. Hun sa noe om sin funksjon i Finland og kommenterte medlemsforslaget.

3. Høring

Sekretariatet for Velferdsutvalget har bedt to utvalg i Nordisk råd; Kultur- og utdannelsesutvalget, Medborger- og forbrukerutvalget og Næringsutvalget om å komme med en tilbakemelding på Medlemsforslag a/1619/velferd om et økt nordisk samarbeid om au pair-ordningene i Norden:

Medborger- og forbrukerutvalget

Medborger- og forbrukerutvalget anser at au-pair-ordningene oppleves som positive, samtidig er det viktig å bekjempe sosial dumping/utnyttelse av arbeidskraft. Det er viktig å sikre rettighetene til au pairer i Norden. Utvalget foreslår at det avholdes et felles møte/høring neste gang Nordisk råd møtes om denne saken, fordi det er behov for mer informasjon.

Velferdsutvalget peker på at medborger- og forbrukerutvalget har uttalt seg positivt til behovet for å bedre rettighetene til au pairer. Til neste møte har Medborger- og forbrukerutvalget fått denne saksframstillingen, og Velferdsutvalget ber Medborger- og forbrukerutvalget vurdere om de har fått tilstrekkelig merinformasjon, til at de kan vurdere forslagene til tiltak i medlemsforslaget om et økt nordisk samarbeid rundt au pair-ordningene i Norden.

Næringsutvalget

Næringsutvalget mener at spørsmålene rundt au pair-ordningene i Norden er interessante, og at det virker som au pair-ordningenes opprinnelige formål, nemlig å formidle kulturelt utbytte mellom unge og deres vertsfamilier i ulike land, holder på endre seg til en slags fordekt arbeidsmarkedsredskap med tydelige innslag av utnytting. Næringsutvalget stiller seg positivt til den første att-satsen, som handler om at det er behov for at det utarbeides en rapport/redegjørelse som beskriver au pair-ordningen i de enkelte nordiske landene. Derimot vil næringsutvalget avvente de øvrige to att-satsene i medlemsforslaget, om å avholde en konferanse, samt å overveie et felles regelverk. Næringsutvalget mener at de to siste att-satsene er avhengige av utfallet av rapporten.

4. Utvalgets synspunkter

Au pair-ordningens intensjon

Au-pair ordningen var opprinnelig ment som en gjensidig kulturutveksling, for å gi unge mennesker mellom 18 og 30 år en mulighet til å få kunnskap om et annet lands språk og kultur og vertsfamilien får kunnskaper om kulturen til au pairen. Au pairen arbeider med pass av barn og lettere husarbeid, og for gratis kost og losji, lommepenger og språkkurs. Au pairen og vertsfamilien får gjensidig glede av møtet mellom to forskjellige verdener.

De fleste au pairer er unge kvinner, men ca. fem prosent er unge menn. Det er en flott ordning som har ført til at mange unge nordboere har fått jobberfaring og språk- og kulturkunnskaper i et annet nordisk land eller utenlands, på samme måte som mange unge fra utlandet er blitt kjent med et nordisk språk og vår kultur.

Au pair betyr oversatt til norsk "på like fot". Det betyr at au pairen skal være en del av familien, og ikke være bare en barnevakt, hushjelp eller "tjenestepike", som var det gamle begrepet på hushjelp. Erfaringene tyder på at det er en del vertsfamilier som ikke tar på alvor det at au pairen skal være på likefot med familien, og bruker au pair-ordningen til å få utført arbeid i hjemmet, uten at au pairen får tid eller anledning til å lære seg språket eller bli kjent med kulturen i landet. Selvsagt kan en au pair være til stor hjelp i en travel hverdag, men hun eller han er først og fremst et ungt menneske som familie må være oppriktig interessert i å bli kjent med. I møte med en ny kultur kan man få spennende nye hverdager for både små og store. Ordningen i seg selv er laget for at au pair-oppholdet

Nordisk Råd

Rek. 10/2015

Tidligere nummer:
A 1619/velfærd

Behandles i:
Velfærdsudvalget

Bilag: Betænkning over
medlemsforslag

J.nr. 14-00113-30

skal være noe mer enn en jobb, nemlig en reell kulturutveksling ved at au pairen skal få opplæring i det relevante nordiske språket, og få tid og anledning til å bli kjent med kulturen i det landet hun/han skal være au pair i.

Nordisk Råd

Gjennom mange år har det vært en god ordning, både for unge fra Norden og unge fra utlandet som kommer til Norden. De nordiske landene var i begynnelsen sendeland, mens nå er vi i hovedsak mottakerland, spesielt for au pairer fra Asia og Øst-Europa. Denne endringen stiller krav til våre egne regler og til håndteringen av ordningen, som bare i Norge handler om rundt 3000 nye au pairer i året.

Rek. 10/2015

Tidligere nummer:
A 1619/velfærd

Behandles i:
Velfærdsudvalget

Regulering av au pair-ordningen

Au pair-ordningen ble regulert av Europarådet i 1969, og ratifisert i 1971., men selv om et land har tiltrådt denne konvensjonen, kan det enkelte land ha ulike nasjonale regler, blant annet om au pairen skal ha oppholdstillatelse eller arbeidstillatelse. Norge og Danmark har bare følge av Frankrike, Italia og Spania i dette regelverket. Årsaken til det er blant annet at avtaleverket anses som utilstrekkelig av andre lands regjeringer, blant annet Tyskland og Luxembourg.

Bilag: Betænkning over
medlemsforslag

J.nr. 14-00113-30

Opp igjennom årene har det stadig blitt diskutert om ordningen fungerer som den kulturutvekslingsordningen den var ment å være, eller om den er en mulighet til å skaffe seg arbeid/inntekt i et annet land for au pairen, og billig arbeidskraft for vertsfamilien.

Kulturforskjeller og maktbalanse mellom au pair og vertsfamilien

En av årsakene til utfordringene som etter hvert har oppstått med au pair-ordningen er at mange au pairer som kommer til Norden fra land utenfor Europa, kommer fra fattigdom og er vant til andre kulturelle koder enn vi har i Norden. Antallet au pairer i Norge har også økt vesentlig, og dagens au pairer kommer i større grad enn før fra fattigere og mindre utviklede land enn Norge. Om lag 85 pst. av dem som fikk aupairtillatelse i 2013 og 2014, er filippinske statsborgere.

En norsk masteroppgave fra 2011 viser at au pair-ordningen i all hovedsak fungerer som en måte for Norge å importere billig arbeidskraft på til å gjøre det arbeidet vi enten ikke har lyst eller tid til å gjøre. Slik ordningen fungerer i dag, er sjelden slik den er ment å fungere: Au pairene er ikke au pair, men billige hushjelper. Som ikke-statsborgere er au pairer en tilnærmet gratis arbeidskraft for mottagerlandet, det følger ingen utgifter med dem. Au pairen på sin side betaler skatt av verdien på den kost og losji de mottar, noe som fører til at de fleste ikke får utbetalt mer enn rundt 2500 kroner i måneden. Det er grunn til å tro at det er tilsvarende i de nordiske landene.

Velferdsutvalget peker på at det kan oppstå en skjev maktbalanse mellom au pairen og vertsfamilier, som ofte er rike, kan språket og systemet. Denne mulige maktubalansen må vertsfamilien oppfordres til å være seg bevisst, og Velferdsutvalget mener at det må lages regler som gjør det tryggere for au pairer som kommer til et nordisk land, slik at de ikke utsettes for en forskjellsbehandling som strider mot selve grunnprinsippene for au pair-ordningen

Det blir stadig mer vanlig at folk kjøper seg hjelp i hjemmet. Det blir derfor en utfordring å informere for å påvirke holdninger og å sikre riktig behandling. Selvsagt kan en au pair være til stor hjelp i en travel hverdag, men hun eller han er først og fremst et ungt menneske som vertsfamilien må være oppriktig interessert i å bli kjent med. I møte med en ny kultur kan man få spennende nye hverdager for både små og store.

Norsk folkehjelp som har et Au Pair Center peker på at vi i Norden er vant til en likhetskultur og vi er tilsvarende veldig lite bevisst på paternalismen mellom personer. Her er det lenge siden umyndiggjøring av arbeidsfolk gjennom arbeidsgivers makt ble endret til et avtaleforhold i arbeidslivet. Norsk folkehjelp viser til at mange au pairer har bakgrunn i kulturer med sterke paternalistiske trekk. Flere forventer at forholdet til vertsfamiliene skal preges av omsorg og kontroll fra vertsfamiliens side og tilsvarende uselvstendighet for au pairen. Folkehjelpens Au Pair Center har avdekket flere tilfeller av menneskehandel, og det er dokumenter flere tilfeller av både seksuell mishandling og grov utnyttelse av au pairer.

Velferdsutvalget merker seg at disse forskjellene i kultur og forventninger kan utfordre begge parter i au pair-ordningen. Når au pair-forholdet i noen tilfeller sklir over til å bli en form for hushjelp utfordrer den de egalitære og demokratiske sidene ved vår nordiske kultur. Mange au pairer kommer fra fattige kår og forventer en status som tjener. Dette gjør også noe med barna i vertsfamilien, som blir vant til å ha en hjelper i huset.

Behov for samarbeid i Norden

Vi har et ansvar for å sikre at au pair-ordningen ikke tillater misbruk av andre mennesker. For å hindre en utvikling med skjevt maktforhold mellom au pair og vertsfamilien, mener velferdsutvalget at det er nødvendig å formalisere forholdene i au pair-ordningen ytterligere. Uformelle ordninger gjør den enkelte au pair utsatt for å bli misbrukt som billig arbeidskraft. Det er foreslått flere tiltak under møter Velferdsutvalget har hatt med bl.a. Au Pair Center i Norge, Fagforbundet og Børnerådet i Danmark: å sikre et godt avtaleverk, at det etableres en fagorganisering for au pairer, og et annet viktig tiltak er å sikre et godt avtaleverk, forsikringsordning, avtalt arbeidstid (blant annet stadfeste hva som er arbeidsdager og hva som er fridager), betalt reise fram og tilbake til hjemlandet, høyere satser på "lommepenger", god rettslig status for au pairen i det landet hun/han oppholder seg i.

Bildet kompliseres av at enkelte au pairer foretrekker uformelle ordninger, fordi det fungerer for dem. Velferdsutvalget mener derfor at det er viktig at det skjer et godt informasjonsarbeid overfor de au pairer som kommer til de nordiske landene.

Ifølge en interpellasjon i Stortinget av Velferdsutvalgets medlem; Sonja Mandt, (Ap), er problemene i Norden størst i Danmark og minst i Finland. Norge og Danmark har nokså like au pair-ordninger, og begge landene har gjort endringer i au pair-regelverket for å gi dem bedre beskyttelse. Danmark laget nye regler for au pair-ordningen så sent som i desember 2014. Reglene gir au pairer i Danmark mer ordnede forhold i form av en klar oppdeling av huslige oppgaver og fritid. Samtidig får de, utover deres ukentlige fridag, rett til å ha fri på en fast halv dag i uken, samt fri på alle offisielle danske helligdager. Det månedlige lommepengebeløpet heves til kr. 4000, og vertsfamilien skal betale en del av utgiftene til au paires danskundervisning og for deres flybillett til Danmark.

Finland har ikke tiltrådt Europarådskonvensjonen og har få au pairer. En mulig grunn til det er at Finland har de strenge regler om bl.a. å au pairen skal ha studert språket på forhånd. I Sverige er det vanskelig å få arbeidstillatelse dersom en har vært au pair i et annet land rett før, så der har søknadsmassen gått ned.

Norden er et felles marked, og Velferdsutvalget ser at mange au pairer først jobber i ett land, og så et annet land. Norge er mest attraktivt fordi de har en høy sats for lommepenger, 5400 kroner/md., og derfor har de også flest saker.

Nordisk Råd

Rek. 10/2015

Tidligere nummer:
A 1619/velfærd

Behandles i:
Velfærdsudvalget

Bilag: Betænkning over
medlemsforslag

J.nr. 14-00113-30

I Norge er det innført karantenetiltak for familier som misbruker ordningen. Ordningen er ny, og trådte i kraft 1. Juli 2013. Karantenetiltak vil være forebyggende og kunne beskytte au paires mot utilbørlig press fra vertsfamilien. Allerede nå er fem familier ilagt karantene og 14 andre saker er under behandling.

Nordisk Råd

Velferdsutvalget merker seg en uttalelse, 15. juni 2015, fra LO- leder: Gerd Kristiansen, Norge, som ser meget kritisk på ordningen og mener den bør fjernes, grunnet grov utnyttelse av vertsfamilier. www.dn.no/nyheter/politikk/Samfunn/2015/06/15/0554/lo-mener-au-pairordningen-m-fjernes

Rek. 10/2015

Tidligere nummer:
A 1619/velfærd

Behandles i:
Velfærdsudvalget

5. Konklusjon

Behov for et arbeid for et nordisk regelverk

Velferdsutvalget viser til høring med de to andre utvalgene i Nordisk råd, Medborger- og forbrukerutvalget og Næringsutvalget.

Bilag: Betænkning over
medlemsforslag

J.nr. 14-00113-30

Velferdsutvalget konkluderer med at det finns tilstrekkelig informasjon om au pair-ordningene til å vite at au pair-ordningene ikke lenger fungerer etter intensjonen, og at det er økende fare for at overveiende unge kvinner fra fattige land som kommer til de nordiske land for å være billig arbeidskraft, og ikke får ta del i den kulturutvekslingen som ordningen opprinnelig var tiltenkt å være.

Velferdsutvalget mener det er nødvendig og riktig å lage et felles regelverk for Norden for å sikre at det igjen blir en reell kulturutveksling og ikke en måte å utnytte sårbare mennesker på i en presset situasjon.

Det å komme som au pair til Norden er for mange den eneste muligheten til å komme til et nordisk land og Velferdsutvalget understreker at de nordiske land har en forpliktelse til å følge opp og ivareta deres situasjon på best mulig måte. Det er retningslinjer som sier noe om hvilke oppgaver som skal gjøres.

Det varierer imidlertid fra land til land om det gis oppholdstillatelse eller arbeidstillatelse. Mulige tiltak kan være bedre definisjon av hva lettere husarbeid er, krav om forsikringsordning, og dekke av hjemreise. Språkkrav, studietillatelse og mer rendyrket kulturutveksling er andre mulige tiltak. Det bør også vurderes om det skal være en tidsbegrensning av toltiden for au pair-oppholdet og hvor mange land en au pair kan reise til.

Velferdsutvalget i Nordisk råd vil på denne bakgrunn stille seg bak Medlemsforslaget: A 1619/Velfærd som foreslår et økt nordisk samarbeid omkring au pair-ordningen.

Velfærdsudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at udarbejde en redegørelse for au pair-ordningen i form af en statusrapport, som kan danne basis for det videre arbejde med au pair-problematikken

at afholde en konference med det formål at afdække, belyse og øge fokus på au pair-problematikken i Norden. Formålet er at skabe en fælles forståelsesramme for det videre arbejde med au pair-ordningen

at vurdere om der på sigt, udarbejdes et fælles regelværk for au pair-ordningen i Norden. Overstående to at-satser skal bidrage til om der på sigt, kan udarbejde et fælles regelværk

Nuuk, 22. juni 2015

Bente Stein Mathisen (H)

Christian Beijar (ÅSD)

Helgi Abrahamsen (sb)

Jóhanna María Sigmundsdóttir (F)

Karin Gaardsted (S)

Lennart Axelsson (S)

Penilla Gunther (KD), leder

Richard Jomshof (SD)

Sonja Mandt (A)

Nordisk Råd

Rek. 10/2015

Tidligere nummer:

A 1619/velfærd

Behandles i:

Velfærdsudvalget

Bilag: Betænkning over
medlemsforslag

J.nr. 14-00113-30